

Pelastustoimen ja ensihoitopalvelun moniammatillinen yksikkö tehokkaasti ihmisen turvana

Pohjois-Savon pelastuslaitoksen, Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin ensihoitokeskuksen ja Itä-Suomen yliopiston sosiaali- ja terveysjohtamisen laitoksen yhteisessä ”Pelastustoimen ja ensihoitopalvelun hybridiyksikkö tuottavasti kansalaisen turvaverkkona” -tutkimushankkeessa (1.9.2016–31.12.2107) selvitettiin moniammatillisen yksikön toimintaa. Moniammatillisen toimintamallin tarkoituksena on sekä löytää keinoja pelastustoimen ja ensihoidon palveluiden turvaamiseen vasteaikojen mukaisesti harvaan asutuilla seuduilla että etsiä synergiaetuja ja lisätä tuottavuutta integroimalla pelastustoimen ja ensihoitopalvelun tehtäväaluetta tukemaan nykyistä tehokkaammin turvallista kotona selviytymistä. Tutkimushanketta rahoittivat Palosuoellurahasto, Ensihoidon tukisäätiö, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu ja hanketoimijat.

Eri toimijoiden välisen yhteistyön merkitys korostuu erityisesti harvaan asutuilla alueilla, jossa palveluverkon kattavuudesta huolehtiminen kansalaisten turvallisuuden ja yhdenvertaisuuden takaamiseksi vaatii jatkossa uudenlaisten toimintamallien kehittämistä ja työskentelytapojen omaksumista. Pelastajan ja ensihoitajan muodostama moniammatillinen yksikkö edustaa pelastustoimen strategian mukaista toimintalähtöistä ajattelua sekä hälytystehtävien hoidossa että kotiympäristössä tapahtuvien onnettomuuksien ja tulipalojen ennaltaehkäisyssä.

Tutkimushankkeessa tarkasteltiin neljää hieman eri tavoin organisoitua moniammatillista toimintamallia neljän eri maakunnan (Etelä-Savo, Keski-Suomi, Pohjois-Savo ja Pohjois-Karjala) alueella. Mukana olleiden yksiköiden toimintaympäristöt ja toimintamallit ovat osittain erilaisia, mutta niitä yhdistää toiminnan lähtökohtana oleva pelastajan ja ensihoitajan työparityöskentely, resurssien tehokkaan käytön tavoite ja henkeä pelastavan avun turvaamisen periaate. Yksikkö on yleensä nopeasti kohteessa myös pelastustoimen tehtävissä ja voi pienissä tehtävissä vapauttaa kauempaa hälytetyt pelastustoimen yksiköt. Pienillä paikkakunnilla pelastustoimen ja ensihoitopalvelun kiireellisten tehtävien määrät ovat melko pieniä, mikä antaa mahdollisuuden kehittää toimintaa laajemman yhteistyön kautta. Yhteistyön tavoitteena on päästä irti eri palvelujen välisestä siilomaisesta ajattelusta ja siirtyä kohti yhdessä tekemistä asiakkaan, potilaan ja kansalaisen parasta ajatellen.

Moniammatillisen yksikön toiminta on osa alueellista kiireellisten ja ennaltaehkäisevien palvelujen kokonaisuutta. Yksikön tuottamat turvallisuushavainnointikäynnit ja terveydenhuollon päivystykselliset tukipalvelut on koettu kuntalaisten turvallisuudentunnetta parantavana asiana. Pelastajan läsnäolo tuo painoarvoa turvallisuushavainnoiteja tehtäessä. Turvallisuushavainnointikäynnit olivat myös saaneet asiakkaat ajattelemaan turvallisuusasioita enemmän ja lisänneet heidän omaehtoisesta varautumista kodin turvallisuuteen. Lisäksi myös kotihoidon henkilöstö on alkanut kiinnittää turvallisuusasioihin enemmän huomiota. Lyhyen turvallisuushavainnoinnin suorittaminen ei ole mahdotonta myöskään ensihoitotehtävän yhteydessä ja muutaman keskeisen kodin turvallisuuteen liittyvän seikan tarkistaminen on hyvä onnettomuuksien ehkäisyn väline.

Moniammatillisen yksikön tukea sosiaalitoimen tehtäviin selvitettiin Kaavin kunnassa. Kotihoidolle annettavalla päivystyksellisellä tuella on merkitystä asiakkaiden, kotihoidon, resurssien ja kustannusten hallinnan näkökulmasta. Kotona tehtävät tilanarviot ovat vähentäneet päivystyskäyntejä. Yksikön tekemästä 31 potilaan tilanarviosta 24 olisi ilman moniammatillisen yksikön käyntiä päätynyt siihen, että asiakas olisi lähetetty lääkäriin tai päivystykseen. Tällä on suoraa vaikutusta asiakkaan elämänlaadun lisäksi päivystyksen kuormitukseen. Yksikkö myös vapautuu nopeammin, kun vältetään pitkät kuljetusmatkat päivystävään sairaalaan esimerkiksi pientä toimenpidettä varten. Tällaiset välilliset vaikutukset laajentavat moniammatillisen toiminnan merkityksen pelastajan, ensihoitajan ja ajoneuvon muodostamasta yksiköstä

alueelliseksi toimintamalliksi, johon kuuluu tiivis yhteistyö eri toimijoiden välillä. Moniammatillisen yksikön toiminta aiheuttaa myös selkeästi erilaisia tilastointitarpeita kuin normaalin ensihoitoyksikön toiminta. Yhtenäistä valtakunnallista tilastointia voisi hyödyntää kehitettäessä ennaltaehkäisevää ja päivystyksellistä toimintaa ja arvioitaessa niiden tuottamia synergiaetuja.

Tutkimuksen tulosten mukaan keskeistä moniammatillisen toiminnan onnistumiselle on hyvän organisoinnin lisäksi muun muassa työntekijöiden ja organisaation johdon henkilökohtainen motivaatio toimintaan, vankka työkokemus sekä monipuolinen osaaminen. Aito moniammatillinen yhteistyö yksiköissä vaatii luottamuksen kehittymistä työntekijöiden välille sekä toimijoilta riittävää ymmärrystä molemmista toiminnanaloista. Moniammatillisessa yksikössä työskentelevällä pelastajalla tulisi pelastajatutkinnon lisäksi olla vähintään lähihoitajatutkinto (ensihoidon suuntautuminen) ja vaadittavat lääkeluvat. Ensihoitajalla puolestaan tulisi olla hoitotason pätevyys ja tämän lisäksi suoritettuna sopimuspalokuntien koulutuksia. Moniammatillinen yksikön toiminnan vaatima erityisosaaminen tulisi huomioida sekä pelastustoimen että ensihoidon ammatillisessa koulutuksessa. Liittämällä lähihoitajakoulutus (ensihoidon suuntautuminen) osaksi pelastajakoulutusta ja kehittämällä ensihoitajille tarkoitettua moniammatilliseen toimintaan kuten sosiaali- ja terveydenhuollon ennaltaehkäisevään ja päivystykselliseen toimintaan, tarkoitettua suuntautumisvaihtoehtokoulutusta mahdollistetaan yksiköiden kyky toimia laaja-alaisesti erityyppisissä pelastustoimen ja ensihoidon tehtävissä.

Moniammatillisen yksikön toiminta ja tavoitteet ovat hyvin linjassa hallituksen maakunta- ja sote-uudistuksen keskeisten sisältöjen kanssa. Asiakaskeskeinen palveluintegraatio ja asiakkaan tarpeiden arvioiminen kokonaisuutena tuo toimintaan kustannustehokkuutta ja koordinoitu yhteistyö näyttäytyy asiakkaalle usein parempana palveluna. Sote-uudistuksen yhteydessä tulee miettiä miten uusi lainsäädäntö huomioi tämentyyliset toimintamallit, miten rajapinnat pelastustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen julkisen ja yksityisen toiminnan rajapinnan välillä asettuvat tai mahdollistaako lainsäädäntö myös tulevaisuudessa kotiin vietävien päivystyksellisten palvelujen tuottamisen. Moniammatilliset yksiköt tekevät tiivistä yhteistyötä myös sopimuspalokuntien ja ensivastetoimijoiden kanssa esimerkiksi koulutusten järjestämisessä. Tämä mahdollistaa ammattilaisen pitämät koulutukset, mikä parantaa koulutusten laatua. Yhteisissä koulutuksissa ja harjoituksissa opitaan toimintatapoja puolin ja toisin.

Tutkimushankkeessa tuotettiin moniammatillisen toiminnan kehittämiseksi tutkimustietoa, joka on sovellettavissa myös muilla aloilla. Hankkeen vahvuutena oli itse tiedonkin tuottaminen moniammatillisesti ja – tieteisesti sekä eri toimijoiden ”äänen” esiin saaminen. Laaja-alaiselle tutkimukselle oli selkeästi tarve, se mahdollisti asian monipuolisen tarkastelun ja sen että tuotettua tietoa voidaan käyttää eri tarkoituksissa. Hankkeen tulokset tiivistyvät ihmiseen, osaamiseen, organisointiin ja johtamiseen. Ihmisten sitoutuminen toimintaan, tietoisuus toistensa osaamisesta sekä selkeät toiminta- ja johtamismallit ovat moniammatillisen yksikön toiminnan perusta. Toisena keskeisenä loppupäätelmänä voidaan todeta, että rajojen rikkominen kannattaa monella tavalla. Hankkeessa on koottu hyviä elementtejä, joiden varaan on mahdollista rakentaa uutta tutkimusta muun muassa asiakaskokemuksista ja toiminnan vaikuttavuudesta.

Moniammatillisen yksikön toimintamallin avulla voidaan turvata pelastustoimen ja ensihoidon palvelut harvaan asutuilla seuduilla. Integroimalla yksikön toimintamalliin henkilö- ja paloturvallisuuteen liittyvä toiminta sekä terveydenhuollon päivystykselliset palvelut yhteistyössä kotihoidon kanssa voidaan taittaa kustannuskehitystä sekä lisätä kodin turvallisuutta ja asukkaiden turvallisuudentunnetta.

Lisätietoja:

Hankesuunnittelija Teija Norri-Sederholm, Pohjois-Savon pelastuslaitos, 044 718 8125

Pelastusjohtaja Jukka Koponen, Pohjois-Savon pelastuslaitos, 044 718 8101

Ensihoidon ylilääkäri Jouni Kurola, Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri, 044 717 4085

Professori Johanna Lammintakanen, Itä-Suomen yliopisto, 0294455158

Tutkimushankkeen loppuraportti on saatavilla Pelastusopiston sivuilla

http://info.smedu.fi/kirjasto/Sarja_B/B1_2018.pdf